

УКРАЇНЬСЬКА НАЦІОНАЛЬНА ІДЕЯ: НЕ БУТИ ЧИ БУТИ?

«Українська національна ідея — проблема відповідальності» — під такою назвою у Львові відбулась II Всеукраїнська науково-теоретична конференція. Ініціаторами форуму виступили Міжнародний інститут освіти, культури та зв'язків з діаспорою Національного університету «Львівська політехніка», Інститут народознавства НАН України та Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

Виступи учасників конференції з багатьох міст України ще раз засвідчили безперечний факт — визначення стратегічних пріоритетів розвитку країни потребує великого патріотизму та глибокої відданості власній державі кожного громадянина, суспільства загалом.

У доповіді заступника голови Львівської облдержадміністрації І. Держка було висвітлено проблеми державного будівництва української держави. Професор Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України Ю. Сливка визначив основні віхи реалізації української національної ідеї в незалежній Україні. Глибоко патріотичною та цікавою стала доповідь поета, лауреата Національної премії України ім. Т. Шевченка І. Калинця під назвою «Митець і влада».

Тематика виступів конференції загалом включала етнонаціональні, правові, культурно-освітні, історико-політичні аспекти державотворення України. Квінтесенцією всіх доповідей стало висвітлення формування та реалізації української національної ідеї в історико-ретроспективному та прогностично-перспективному дискурсах.

Дискусії, висловлювання різних думок з приводу змісту дефініції «українська національна ідея» зводились до різних варіантів реалізації національної ідеї української держави. З одного боку, це — націонал-патріотична позиція, що передбачає становлення власне національної ідеї державотворчого українського етносу. При цьому захист інтересів представників національних меншин — обов'язковий атрибут соціальної, демократичної, правової держави. З іншого, — ви-

словлювалась концепція побудови громадянського суспільства в контексті становлення політичної нації в Україні. Основний акцент цієї позиції — через розширення сфер місцевого самоврядування сприяти розбудові українського поліетнічного суспільства, на громадсько-політичному рівні захищати інтереси етнонаціональних меншин.

На наш погляд, обидві концепції за перше десятиліття незалежної України активно впроваджуються в суспільне життя. Чому? Наведемо конкретні приклади. Одного разу в університетській бібліотеці довелося почути репліку студентів, які готувались до семінарського заняття: «Чому немає підручника українською мовою?» Ім, виявляється, із російської перекладати проблематично. А українська (тобто державна) мова є звичною нормою навчально-виховного процесу. Безперечно, проблема тоді тільки в стимулюванні останнього в аспекті української національної ідеї. Потрібно видавати підручники, касети, диски, мати можливість чути рідну мову українців на радіо, телебаченні й т. д.

Іншого разу на практичному занятті з історії України довелося врахувати побажання студентів-першокурсників, котрі вимагали виступу однокурсника державною мовою. Були випадки, коли студенти висловлювали невдоволення радянськими концепціями історії України. Зокрема щодо «возз'єднання» України з Росією в середині XVII ст.

В етнографічній експедиції в Солотвино Тячівського району (квітень 2002 р.) довелося зафіксувати цікавий факт. Школярі-румуні розмовляють добротною українською мовою, а їхні батьки зазвичай традиційно спілкуються з ук-

раїнцями російською мовою. Те ж саме спостерігається в угорських селах Закарпаття. За кухлем пива в угорському кафе росіяни з гордістю заявляють: «Это наши украинские братья Кличко!»

Щодо реалізації концепції побудови громадянського суспільства: тільки на Закарпатті часів державної незалежності України фактично створена шкільна словацько-

мовна та угорськомовна системи навчання. Виходить преса угорців, росіян, словаків, циган, румунів, євреїв краю. Активно діє єдиний в Україні Центр культур національних меншин Закарпаття, функціонує понад 40 національно-культурних товариств краю. Керівники громадсько-культурних організацій етнонаціональних меншин утворюють координаційну раду при голові облдержадміністрації. Представники найбільш чисельних етнонаціональних меншин репрезентують свої виборці в місцевих Радах різних рівнів, а також у Верховній Раді України (І. Гайдош).

Отже, українська національна ідея власне завдяки фактору державності стверджує свої потенційні можливості. Їх зміст — становлення державності українського етносу, який проживає на 95 відсотках власної етнічної території і становить переважну більшість (72,7%). На цьому тлі відбуваються також важливі етнокультурні процеси в середовищі національних меншин України. На нашу думку, важливо оптимізувати негативні наслідки минулого та втілювати в життя нову модель державного життя українства, гордо стверджувати новий зміст етнонаціональної ідентичності в незалежній Україні.

Хочеться тільки привітати подібні наукові форуми, безпосередньо організаторів конференції у Львові, подякувати за надану можливість висловити свої міркування з приводу становлення української державності та проблеми політичного русинства на Закарпатті. Перспективним продовженням стали б подібні науково-практичні зібрання в інших містах нашої єдиної України.

Михайло ЗАН,
аспірант-історик УЖНУ.